

Estació Ciutat: un espai de calma i ciència ciutadana al Poblenou

Joan Carbonell

Vivim una crisi lenta. No estrictament econòmica i política, sinó una crisi que ho engloba tot: la crisi ambiental. La petjada de la civilització capitalista sobre el planeta Terra és irreversible. Si les selves són els pulmons verds del planeta, les ciutats són els focus principals de contaminació i d'estrès extrem. **Les ciutats són espais on la natura desapareix, on tot es regeix per les formes de vida humanes. O potser no.**

L'[Estació Ciutat](#) és un projecte artístic, científic i de participació ciutadana que vol demostrar i potenciar el contrari: que vivim en un ecosistema sensible, delicat i amb molts riscos i danys i que, encara que ens sembli increïble, altres espècies viuen entre nosaltres més enllà dels coloms i de les rates. Situada al passatge Trullàs del Poblenou, es tracta d'una Clínica de Salut Ambiental, un projecte de l'enginyera i artista Natalie Jeremijenko que s'engloba dins l'exposició "[Després de la fi del món](#)", que es pot veure al CCCB fins al dia 1 de maig. L'Estació Ciutat és el laboratori urbà d'aquesta exposició sobre l'era de l'antropocè.

La comunitat de Doctors X, element clau

Ens desplaçem a l'encreuament de carrers de Pere IV i de Pallars. El paisatge del barri ens parla de la història urbana més crua de la ciutat. El Poblenou ha "patit" la indústria, la seva decadència posterior, el fallit projecte del 22@ i l'especulació omnipresent. **El Poblenou és un laboratori urbanístic etern que mai no troba una estabilitat.** En aquest context urbà complex un passatge abans ple de brossa, fang i 'desangelat' s'ha convertit en l'Estació Ciutat. Amanda Masha, directora de l'Estació, i Josep Perelló, comissari, doctor en física i professor agregat del Departament de Física Fonamental de la UB, ens expliquen que es tracta d'una intervenció en l'espai públic fruit de l'aliança de molts i diferents actors: el CCCB, l'Ajuntament (Districte de Sant Martí, l'ICUB, el Departament d'Ecologia Urbana i el d'Urbanisme i Mobilitat), els veïns i veïnes del passatge i entitats veïnals (Taula Eix Pere IV, associacions de veïns del Bogatell i del Poblenou). Tot plegat, en col·laboració amb una munió de Doctors X diversos, és a dir, entitats i persones, que aporten el seu coneixement teòric i experimental per dur a terme activitats i omplir de contingut l'Estació Ciutat.

La comunitat de Doctors X són l'element clau d'una Clínica de Salut Ambiental, tal com l'ha concebut Natalie Jeremijenko. La participació dels Doctors X respon a una lògica mutualista, ens explica Perelló. La X d'aquests científics ciutadans significa multiplicar, curar (ens recorda la creu de la farmàcia); també es tracta d'una incògnita i al mateix temps és una imatge que evoca la confluència entre diferents actors. Estem parlant de la trobada entre grups d'investigació universitaris (química, biologia, física, arquitectura, disseny...) amb escoles i associacions veïnals per investigar i divulgar plegats les problemàtiques ambientals de la ciutat de Barcelona. **Es tracta, per tant, d'un projecte de ciència ciutadana.** La creadora de l'espai defineix quatre línies de treball principal per a aquests espais: el cultiu i estudi del verd a les ciutats, l'aire, les aigües grises i la contaminació.

Un exemple de ciència ciutadana, ens explica Amanda Masha, és la prova pilot realitzada amb escoles de Barcelona per tal de mesurar l'índex de contaminació de l'aire. Vint escoles van recollir 810 sensors instal·lats per tota la ciutat. En aquesta activitat intergeneracional hi han participat científics i estudiants de primària amb l'ajut del professorat i de les famílies. **Aquest experiment**

no ha estat mai realitzat amb tants sensors —la ciutat només té set sensors fixos— i, per tant, ens donarà un retrat de la contaminació a Barcelona molt més exhaustiu del que teníem. Gràcies a això, alumnes, famílies i escoles podran saber els índexs de contaminació del seu entorn més quotidià. Per tant, transmet a les noves generacions la necessitat de visualitzar i solucionar aquestes problemàtiques.

Mostrar la biodiversitat oculta de les ciutats

A l'espai també hi trobem un gran jardí vertical amb plantes. Jeremijenko l'ha concebut a partir d'Agbags (bosses plenes de terra que s'utilitzen en l'agricultura) i de Tyvek (un material resistent i transpirable). Aquests jardins ofereixen aliment i refugi a insectes que passen desapercebuts a la ciutat, i això crida l'atenció a petits ocells insectívors. Laia Covas, biòloga i una de les talleristes de l'Estació Ciutat, ens fa observar, com, damunt nostre, hi ha un mosquiter refilant. **L'espai també busca aquest objectiu, mostrar la biodiversitat oculta de les ciutats.** Amb aquest objectiu es va realitzar, per exemple, un cinema d'arnes. Les ombres d'aquests petits insectes nocturns van ser projectades sobre unes grans teles, tot desvelant altres formes de vida que conviuen amb nosaltres.

Sota el jardí vertical hi veiem uns bancals amb plantes que semblen un hort. Però en aquest espai res no és el que sembla, tot va una mica més enllà. Es tracta d'un experiment, realitzat per la UB, on s'hi proven les propietats fertilitzants del Biochar. Un carbó vegetal, de producció ecològica, que aporta beneficis de tota mena a les plantes. També s'està investigant com una forma de segrestar carboni per reduir les emissions de diòxid de carboni.

La biòloga i tallerista ens explica dos tallers que fan amb les escoles i els instituts que parteixen d'objectes quotidians. El primer tracta de l'electricitat: fan una bateria a partir d'una llimona i també fan funcionar una placa solar. La sorpresa arriba quan descobreixen que necessiten 30 hores de sol per carregar el seu inseparable 'smartphone'. **És una forma molt il·lustrativa de fer entendre que la generació i consum d'energia no és quelcom d'innocú, sinó que té un cost ambiental.** Un altre taller experimental que genera molt d'impacte és sobre el pH de l'aigua. La col llombarda és una verdura amb una gran sensibilitat als canvis del pH. A partir de l'aigua resultant de l'ebullició de la col es fan experiments amb els colors resultants. Simplement bufant amb una palleta, el líquid canvia de color.

Un espai recuperat per al barri

El dia 29 d'abril s'acaba la instal·lació. A partir de llavors, l'espai quedarà en mans dels veïns i veïnes. Aquests estan majoritàriament molt contents amb l'Estació Ciutat. **Un solar semiabandonat s'ha convertit en un espai on poder anar a passejar, a refugiar-se del sol...** També treballadors de la zona paren allà a dinar o a fer una cigarreta. Més enllà de les associacions veïnals, s'han implicat directament amb l'espai els veïns i veïnes d'aquell encreuament de carrers. El farmacèutic de la cantonada obre cada matí l'espai i al vespre un veí, en Rafael, el tanca. Pel comissari i la directora de l'espai, és clau la participació dels veïns. Des del seu punt de vista, volen que l'Estació Ciutat contribueixi també a crear una nova manera d'actuar als espais autogestionats de Barcelona. Més enllà de la realització d'activitats o de fer un hort urbà, ells aposten per buscar aliances de ciència ciutadana. **Fer que aquests espais abans buits generin saber ambiental i plantegin una altra manera de fer ciència.**

Son les dues i l'Estació Ciutat tanca fins a les quatre. A la sortida ens trobem un grup de veïns i de treballadors de la zona reunits davant el quiosc de l'ONCE de la Sílvia. És el seu punt de trobada habitual. En Francesc, el Josep Maria, la Conxita i el Rafael ens parlen dels canvis que ha viscut el barri i de la bona rebuda de l'Estació Ciutat del passatge Trullàs. Volen conservar-lo més enllà del

29 d'abril. **Per a ells, es tracta d'un espai de calma, d'un espai que ja és seu, en un barri sempre en transformació urbanística.**